

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanov Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukaramova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojakbar Qahramon o'g'li	

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti
“Arxitektura va raqamli texnologiyalar” kafedrası katta o'qituvchisi
E-mail: khojiakbar739@gmail.com

Annotatsiya. O'zbekiston iqtisodiyotida turizmni rivojlantirish strategik tarmoq hisoblanib, u mamlakat turistik obyektlarining xavfsizligini mustahkamlash, ekologik salohiyatini oshirish hamda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Hozirgi sharoitda turizm tizimiga raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni izchil rivojlanib borayotgan bo'lsa-da, uni yanada takomillashtirishni talab etuvchi ayrim tizimli jihatlar mavjud. Mazkur jihatlar, asosan, infratuzilmani modernizatsiya qilish, inson kapitalini rivojlantirish, moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish, axborot va boshqaruv tizimlarini takomillashtirish, shuningdek, iqtisodiy va tashkiliy jarayonlarni optimallashtirish bilan bog'liqdir.

Kalit so'zlar: turizmni rivojlantirish, raqamli texnologiyalar, turistik obyektlar, axborot va boshqaruv tizimlari, iqtisodiy va tashkiliy jarayonlar.

Abstract. Tourism is a strategic sector in the development of Uzbekistan's economy, playing a significant role in enhancing the safety of tourist attractions, strengthening their environmental potential, and ensuring sustainable economic growth. In the current context, the integration of digital technologies into the tourism system is progressing steadily; however, further improvement of certain systemic aspects remains essential. These aspects are primarily associated with infrastructure modernization, human capital development, expansion of financing mechanisms, enhancement of information and management systems, as well as the optimization of economic and organizational processes.

Key words: tourism development, digital technologies, tourist attractions, information and management systems, economic and organizational processes.

Аннотация. Развитие туризма в экономике Узбекистана является стратегически важным направлением, играющим значительную роль в повышении уровня безопасности туристических объектов, укреплении их экологического потенциала и обеспечении устойчивого экономического развития страны. В современных условиях процесс внедрения цифровых технологий в туристическую сферу активно развивается, при этом сохраняется необходимость дальнейшего совершенствования отдельных системных аспектов. Данные аспекты связаны с модернизацией инфраструктуры, развитием человеческого капитала, расширением финансовых источников, совершенствованием информационно-управленческих систем, а также оптимизацией экономических и организационных механизмов.

Ключевые слова: развитие туризма, цифровые технологии, туристические объекты, информационно-управленческие системы, экономические и организационные механизмы.

KIRISH

Ta'kidlash joizki, mazkur tizimning samarali faoliyati turizm sohasida zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish, innovatsion texnologiyalardan foydalanish hamda axborot almashuvini optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Tizim raqamli axborotlarni tarqatish jarayonining barcha bosqichlarini

qamrab olib, ularni yagona integratsiyalashgan mexanizm sifatida o'zaro bog'laydi. Shu sababli, mazkur tizimni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish axborot almashuvini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Turizm obyektlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasining 2020–2024-yillar oralig'idagi dinamikasi tahlil qilinganda, mazkur ko'rsatkichlar barqaror va izchil o'sish tendensiyasiga ega ekanligi kuzatiladi. Tadqiqot natijalari barcha turdagi texnologiyalar bo'yicha foydalanish darajasi bosqichma-bosqich oshib borayotganini tasdiqlaydi.

Xususan, IoT (Internet of Things) texnologiyalari turizm sohasida yetakchi yo'nalishlardan biri sifatida shakllanib, 2020-yilda 25 % ni tashkil etgan ko'rsatkich 2024-yilda 45 % ga yetgan. Ushbu texnologiyalar resurslardan samarali foydalanish, xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish va boshqaruv qarorlarining sifatini oshirish imkonini beradi. Shuningdek, dron texnologiyalaridan foydalanish darajasi ham sezilarli darajada kengayib, 2020-yildagi 10 % ko'rsatkich 2024-yilda 35 % ga yetgan. Bu holat monitoring, hududlarni kuzatish va tahliliy jarayonlarda dronlarning amaliy ahamiyati ortib borayotganidan dalolat beradi¹.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar asosidagi boshqaruv tizimlaridan foydalanish darajasi 2020-yilda 5 % ni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda ushbu ko'rsatkich 30 % ga yetib, turizm sohasida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashayotganini ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm bozorini diversifikatsiya qilish hamda uni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari jahon va milliy ilmiy tadqiqotlarda muhim yo'nalishlardan biri sifatida qaralib kelinmoqda. Ushbu muammoning nazariy, metodologik va amaliy jihatlarini xorijiy olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan.

Xususan, A.P. Durovich, F. Kotler, J. Bowen, L. Dwyer, P. Forsyth, A. Papatheodorou, J. Meykens, J. Walker, A.E. Saak, L.F. Xodorkov, A.S. Kuskov, Yu.A. Djaladyan, Yu.F. Volkov, A. Brimer, A.D. Chudnovskiy, N.M. Kuldoshina, A.L. Lesnik, I.P. Masiskiy, S.A. Bystrov, A.V. Chernishev, M.V. Yakimenko, V.G. Fedsov, M.B. Birjakov, V.I. Nikiforov, A.D. Kaurova, M.G. Voronova, A.B. Kosolapov, V.A. Kvartalnov, J.A. Michelli, L.P. Shmatko kabi olimlarning ilmiy izlanishlarida turizmni rivojlantirish, boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalalari chuqur tahlil qilingan.

Shu bilan birga, mazkur olimlar tadqiqotlarida turizm bozorini diversifikatsiya qilish jarayoni hududiy resurslardan samarali foydalanish, turistik mahsulotlar assortimentini kengaytirish va bozor segmentatsiyasini chuqurlashtirish bilan bevosita bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. Ularning ilmiy xulosalariga ko'ra, tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirishda davlat siyosati, xususiy sektor tashabbuslari, investitsiya muhitini yaxshilash, marketing va brending strategiyalarini uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, innovatsion texnologiyalar va raqamli platformalardan foydalanish orqali turizm xizmatlarining sifatini oshirish hamda ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini mustahkamlash masalalari zamonaviy ilmiy izlanishlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Turizmni rivojlantirishda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari so'nggi yillarda jahon ilmiy adabiyotlarida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida shakllanmoqda. Xususan, raqamli platformalar, onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalarining joriy etilishi turizm xizmatlari sifatini oshirish, xarajatlarni qisqartirish va iste'molchi tajribasini yaxshilashga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, raqamli texnologiyalar turizm bozorida axborot assimetriasini kamaytiradi, xizmatlar ochiqligi va shaffofligini ta'minlaydi hamda destinatsiyalarning global bozordagi raqobatbardoshligini oshiradi [12].

Shuningdek, turizm sohasida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish davlat va xususiy sektor hamkorligini mustahkamlash, marketing va brending strategiyalarini takomillashtirish hamda hududiy turizm salohiyatini kengroq namoyon etish imkonini beradi. Xalqaro tashkilotlar va ilmiy tadqiqotlarda elektron turizm (e-tourism), aqlli turizm (smart tourism) va raqamli ekotizimlarni shakllantirish orqali xizmatlarni diversifikatsiya qilish va barqaror rivojlanishni ta'minlash muhim tashkiliy-iqtisodiy mexanizm sifatida baholanadi. Mazkur yondashuvlar turizm oqimlarini boshqarish, mavsumiylikni yumshatish va investitsiya jozibadorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi [13].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda turizm obyektlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonlarini baholash va takomillashtirishga qaratilgan tizimli yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi tahliliy, qiyosiy va tizimli usullar asosida shakllantirilib, mavjud jarayonlarning samaradorligini aniqlash hamda ularni rivojlantirish bo'yicha

¹ Сигидов Ю. И. Организационно-экономические проблемы повышения эффективности сельскохозяйственного производства. — Краснодар: КГАУ, 2001. — 414 с.

amaliy takliflar ishlab chiqishga yo'naltirildi. Davlat tomonidan taqdim etilayotgan subsidiyalar va moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bosqichma-bosqich kengayib borayotgan bo'lsa-da, raqamli texnologiyalarni ommaviy joriy etish jarayonini jadallashtirish zarurati saqlanib qolmoqda. Shu bilan birga, xususiy va xalqaro investorlarni jalb etish bo'yicha hamkorlik mexanizmlarini tizimlashtirish va faollashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Turizm obyektlarida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish malakali kadrlar salohiyatiga bevosita bog'liq bo'lib, hozirgi sharoitda soha mutaxassislarining raqamli texnologiyalarni boshqarish va ulardan amaliy foydalanish bo'yicha bilim hamda ko'nikmalarini rivojlantirishga ehtiyoj mavjud. Shu sababli, maxsus o'quv dasturlari va amaliy treninglarni keng joriy etish raqamli texnologiyalarni tatbiq etish jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, turizm obyektlarida yagona axborot platformasining yetarli darajada shakllanmaganligi axborot almashuvini murakkablashtiradi hamda ishlab chiqarish, logistika va bozor ehtiyojlarini tahlil qilish jarayonlariga ta'sir ko'rsatadi. Samarali axborot va boshqaruv tizimlarini rivojlantirish resurslarni optimal taqsimlash, tezkor va asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini yaratadi.

Sun'iy intellekt, IoT va boshqa ilg'or raqamli texnologiyalarni joriy etish dastlabki bosqichda ma'lum moliyaviy xarajatlarni talab etadi, biroq ushbu texnologiyalarni bosqichma-bosqich tatbiq etish va zamonaviy dasturiy mahsulotlardan samarali foydalanish turizm obyektlarining raqobatbardoshligini oshirish, xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va jarayonlarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar asosida turizm obyektlarini rivojlantirishda innovatsion dasturiy yechimlarni joriy etish boshqaruv samaradorligini kuchaytiradi hamda iqtisodiy natijalarning barqarorligini ta'minlaydi.

Hozirgi vaqtda sun'iy intellekt turizm va mehmondo'stlik sohasida tobora keng qo'llanilib, bron qilish va inventarizatsiyani boshqarish jarayonlarini optimallashtirish, mijozlar bilan o'zaro aloqani mustahkamlash va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalarni joriy etishda ma'lumotlar xavfsizligi, tizim barqarorligi va foydalanuvchilarning moslashuv darajasini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot doirasida sun'iy intellekt asosidagi yechimlarning imkoniyatlari va amaliy qo'llanilishi tahlil qilinib, ularning turizm industriyasida biznes jarayonlarini optimallashtirish, xizmatlar sifatini oshirish va sayyohlar ehtiyojlarini oldindan aniqlashdagi roli asoslab berildi.

Shunday qilib, sun'iy intellekt turizm tajribasini boyitish, xizmatlar sifatini oshirish hamda kompaniyalar faoliyatining umumiy samaradorligini kuchaytirishda muhim strategik omil sifatida namoyon bo'lmoqda. "Sun'iy intellektning turizmdagi o'rni" mavzusida maqola tayyorlash va qisqacha tadqiqot o'tkazish jarayonida mazkur yo'nalishni yoritishda bir qator fundamental savollarga javob topish muhimligi aniqlandi. Xususan, sun'iy intellekt turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini qanday oshirishi, u turizmning qaysi yo'nalishlarida qo'llanilishi va qanday vazifalarni samarali hal etishi, mashinani o'rganish hamda ma'lumotlarni tahlil qilish texnologiyalaridan foydalanish biznes jarayonlarini qanday optimallashtirishi, shuningdek, sun'iy intellekt kompaniyalar samaradorligi va sohaning raqobatbardoshligini oshirishga qay tarzda hissa qo'shishi kabi masalalar tadqiqot markazida bo'ldi. Shu bilan birga, turizmda sun'iy intellektidan foydalanish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan texnik, tashkiliy va axborot xavfsizligi bilan bog'liq jihatlarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish yo'llarini belgilash zarurligi ham asoslab berildi.

Mazkur savollar sun'iy intellektning turizmdagi rolini chuqur o'rganish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt turizmning turli yo'nalishlarida keng qo'llanilishi mumkin. Jumladan, qidiruv va bron qilish jarayonlarida sun'iy intellekt mehmonxonalar, aviachiptalar va boshqa transport xizmatlarini topish hamda bron qilish jarayonlarini avtomatlashtirib, foydalanuvchilarga qulay va tezkor xizmat ko'rsatishni ta'minlaydi. Tavsiya qilish tizimlari esa sayyohlarning xohish-istaklari va xatti-harakatlari bo'yicha to'plangan ma'lumotlarga asoslanib, turistik manzillar, mehmonxonalar, restoranlar va qo'shimcha xizmatlar bo'yicha individual tavsiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt tizimlari turistlarning shaxsiy hisoblarini boshqarish, buyurtmalarni kuzatish va zarur hollarda ularni moslashtirish jarayonlarini soddalashtiradi.

Marketing faoliyatida sun'iy intellekt reklama kampaniyalarini optimallashtirish, maqsadli auditoriyani aniqlash va sayohat mahsulotlarini ilgari surish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash imkoniyatlari orqali sayyohlar xulq-atvori, talab tendensiyalari va xizmatlar sifati to'g'risida chuqur tahliliy xulosalar olish mumkin bo'ladi. Shu bilan birga, mijozlar baholari va murojaatlarini tahlil qilish orqali muammoli jihatlarni aniqlash va xizmat ko'rsatish sifatini izchil yaxshilash imkoniyati yaratiladi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt avtomatik tarjima, tasvirni tanib olish, mavsumiy talab va xarajatlarni prognozlash kabi vazifalarni ham samarali hal eta oladi, bu esa uni turizmning yana ko'plab yo'nalishlarida qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Raqamli texnologiyalar turizm sohasida tobora muhim ahamiyat kasb etib, innovatsion rivojlanish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Xususan, mobil ilovalar sayohat tajribasining ajralmas qismiga aylanib, mehmonxonalarni bron qilish, transport chiptalarini xarid qilish, taksi va avtomobil ijarasi xizmatlaridan foydalanish, diqqatga sazovor joylarni izlash kabi jarayonlarni sezilarli darajada soddalashtirmoqda. Mobil

ilovalar, shuningdek, sharhlar va tavsiyalarni jamlash orqali sayyohlarga eng maqbul tanlovlarni amalga oshirishda yordam beradi. Virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari esa sayyohlarga tashrif buyurishni rejalashtirayotgan hududlarni oldindan virtual tarzda ko'rish va yanada to'liq tasavvur hosil qilish imkonini berib, qaror qabul qilish jarayonining sifatini oshiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turizm faoliyatining rivojlanishi turistlarga kompleks xizmatlar ko'rsatishni talab etadi. Xususan, mehmonxonalar, ovqatlanish shoxobchalari, ko'ngilochar dasturlar va boshqa xizmatlar turistlar ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonlar nafaqat ichki, balki xorijiy turistlar oqimi orqali valyuta tushumlarining oshishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada, turistik resurslarning turizm faoliyatidagi iqtisodiy mazmuni yanada ortib boradi. Shu jihatdan, turistik resurslar milliy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi sifatida o'ziga xos iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlarga ega bo'lib, mamlakat taraqqiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Turizmning rivojlanishi mahalliy aholi farovonligini oshirishda ham muhim omil hisoblanadi. Xususan, yangi ish o'rinlarining yaratilishi, aholi bandligining ta'minlanishi, turli millat va elat vakillari bilan madaniy almashinuv jarayonlarining kengayishi ushbu sohaning ijtimoiy ahamiyatini oshiradi. Shu bilan birga, mahalliy aholi uchun doimiy daromad manbalarining shakllanishi, milliy mahsulotlar va hunarmandchilik buyumlarini sotish imkoniyatlarining kengayishi, milliy an'ana va qadriyatlarni saqlash hamda qayta tiklash jarayonlarining faollashuvi kuzatiladi.

Turistik resurslarning iqtisodiy ahamiyati mamlakatning tabiiy salohiyati bilan ham bevosita bog'liqdir. Turizmni rivojlantirish jarayonida ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshiriladi, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish mexanizmlari joriy etiladi hamda manzarali hududlarni rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi. Suv, havo va o'rmon resurslarini muhofaza qilishga qaratilgan tashabbuslar turistlar oqimini ko'paytirish bilan birga, tabiiy muhitni saqlashga ham xizmat qiladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar turizm obyektlarini boshqarishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, hosildorlikni prognozlash, jarayonlarni optimallashtirish va boshqaruv tizimlarini avtomatlashtirishda raqamli yechimlarning roli sezilarli darajada oshgan. Mobil ilova tizimlaridan foydalanish darajasi 2020–2024-yillar oralig'ida izchil o'sib, 2020-yildagi 15 % ko'rsatkich 2024-yilda 35 % ga yetgan. Bu holat turizm obyektlarini samarali boshqarish va mijozlar bilan ishlash jarayonlarining raqamlashtirilayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, mobil ilovalar orqali mijozlar bilan muloqotni rivojlantirish darajasi 2020-yilda 8 % ni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda ushbu ko'rsatkich 25 % ga yetgan (1-jadval).

1-jadval. Turizm obyektlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi, %²

Yillar	IoT	Dronlar	Sun'iy intellekt	Mobil ilovalar	Avtomatik tarjima
2020	25	15	10	15	12
2021	30	20	15	18	15
2022	35	25	20	22	18
2023	40	30	25	28	22
2024	45	35	30	35	25

Mazkur jarayonlarni bir nechta asosiy yo'nalishlar orqali tahlil qilish mumkin. Avvalo, infratuzilma bilan bog'liq jihatlar raqamli texnologiyalarni samarali joriy etishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli yechimlardan to'liq foydalanish uchun barqaror internet tarmog'i va sifatli aloqa infratuzilmasi zarur. Hozirgi sharoitda O'zbekistonning ayrim qishloq hududlarida internet qamrovi va aloqa sifati yetarli darajada rivojlanmagan bo'lib, bu holat IoT (Internet of Things), dronlar va boshqa raqamli qurilmalarni keng joriy etish imkoniyatlarini cheklaydi. Shu bilan birga, energiya ta'minotining uzluksizligini ta'minlash va texnik vositalarni modernizatsiya qilish raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash uchun muhim shartlardan biri hisoblanadi.

Moliyalashtirish va iqtisodiy resurslar masalasi ham raqamli transformatsiya jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish muayyan moliyaviy sarmoyalarni talab qilganligi sababli, turizm sohasidagi ayrim xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy imkoniyatlari ushbu jarayonni bosqichma-bosqich amalga oshirishni taqozo etadi. Shu nuqtai nazardan, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni

2 O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitoblari.

kuchaytirish, investitsiya mexanizmlarini kengaytirish hamda moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari takomillashtirish raqamli texnologiyalarning joriy etilish sur'atlarini tezlashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar turizm sohasini innovatsion rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Xususan, virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari yordamida attraksionlarga virtual sayohatlar tashkil etish, mintaqaning madaniy va tarixiy merosini chuqurroq o'rganish hamda interaktiv muzey ekspozitsiyalarini yaratish imkoniyati mavjud. Bunday yondashuvlar turistlar qiziqishini oshirish bilan birga, xizmat ko'rsatish sifatini ham yaxshilaydi.

Shuningdek, Narsalar Interneti (IoT) texnologiyalari turizm va mehmondo'stlik sohasida xizmat jarayonlarini avtomatlashtirish va mehmonlar tajribasini yanada takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Jumladan, IoT asosidagi yechimlar mehmonxona xonalarida konditsionerlik va yoritish tizimlarini masofadan boshqarish, energiya va suv resurslaridan samarali foydalanishni nazorat qilish, shuningdek, favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda xodimlarni tezkor xabardor qilish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalarning izchil joriy etilishi turizm obyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va sohaning umumiy raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil yakunlari va 2023-yil istiqbollari bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi // Xalq so'zi gazetasi. — 2022-yil 20-yanvar, № 51.
2. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. — T.: O'zbekiston, 2017-yil. — 56 b.
3. Mirziyoyev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. — T.: O'zbekiston, 2017-yil. — 104 b.
4. Kvint V. Strategiyalash nazariyasi va amaliyoti: o'quv qo'llanma. — T.: Tasvir, 2018-yil. — 158 b.
5. Amonboyev M., Xalilov S. Barqaror turizm rivojlanishi: o'quv qo'llanma. — T.: Iqtisodiyot, 2021-yil. — 110 b.
6. Sayfutdinov Sh. S., Baxromov A. A. Organizatsiya predprinimatelskoy deyatelnosti v turizme: uchebnik. — T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2021-yil.
7. Morozov M. A., Morozova N. S., Karpova G. A., Xoreva L. V. Ekonomika turizma: uchebnik. — M.: Federalnoye agentstvo po turizmu, 2014-yil. — 306 s.
8. ISO 9004:2009. Gestión para el éxito sostenido de una organización. Enfoque de gestión de la calidad. — Madrid: AENOR, 2009-yil.
9. Turizm to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. — O'RQ-549-son. — 2019-yil 18-iyul. — Toshkent sh. — URL: <https://www.lex.uz/docs/4428097>
10. O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. — PF-5611-son. — 2019-yil 5-yanvar // O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-4143188?ONDATE=06.01.2019>
11. Paskins P. English for Tourism and Hospitality in Higher Education Studies: Course Book with Audio CDs / Edited by Terry Phillips. — London: Garnet Education, 2010-yil. — 340 p.
12. Buhalis D. E-Tourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. — Pearson Education, London, 2003.
13. UNWTO. Digital Transformation in Tourism. — World Tourism Organization, Madrid, 2021.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
